

General Maister. Zbornik referatov s simpozija. Ur. Bruno Hartman, Miha Pauko. Maribor : Univerza, Društvo general Maister, 2002. 86 strani.

Univerza v Mariboru in Društvo General Maister sta novembra 2002 izdala gradivo simpozija, ki sta ga v Mariboru priredila izdajatelja leto poprej 23. novembra 2001. Na simpoziju je sodelovalo deset referentov (toliko je vsaj objavljenih referatov), objavljene so tudi pozdravne besede tedanjega rektorja mariborske univerze prof. dr. Ludvika Toplaka, predsednika Društva General Maister mag. Milana Lovrenčiča in predsednika Združenja slovenskih častnikov polkovnika Miha Butara. Odgovorni urednik zbornika je bil dr. Bruno Hartman, uredil pa ga je Miha Pauko z rektorata mariborske univerze.

Za ohranjanje spomina in njegovo postavljanje v zgodovinski okvir je Društvo General Maister na vsak način zelo zaslužno, saj je med drugim postavilo Maistrov spomenik v Ljubljani, pripravljen je bil film in spremna knjižnica za učence osnovnih in srednjih šol ter za vojake, če omenim le nekaj aktivnosti. Med eno teh dejavnosti je bila tudi organizacija tega simpozija, namen pa je, da priredijo še kakšnega. Da je k organizaciji simpozija in izdaji gradiva pristopila tudi mariborska univerza, je seveda tudi pohvalno in prav.

Kot je bilo videti na predstavitvi zbornika, je bil strokovni organizator dr. Bruno Hartman, ki se je z Maistrom doslej že podrobneje ukvarjal in o njem objavil nekaj prispevkov, zadnja monografska objava je iz leta 1998. Do tu je vse lepo in prav. Na drugi strani pa je manj prav in tudi manj razumljivo, da med referenti niso bili povabljeni člani oddelka za zgodovino Pedagoške fakultete, kjer je vsaj pet habilitiranih zgodovinarjev in univerzitetnih učiteljev, ki se ukvarjajo tudi z dobo generala Maistra, zgodovino Štajerske, Maribora ali s slovensko zgodovino sploh. Pa ni bil nihče povabljen niti med referente, če že mora biti strokovni vodja slavist. Pa če že ni domače dobro, bi lahko pogledali še malo širše in našli koga na oddelku za zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani ali morda na Inštitutu za novejšo zgodovino, pa še kdo bi se našel, zakaj ne kdo od avstrijskih kolegov. Kot da je rektorat pozabil, da je v sklopu univerze in Pedagoške fakultete tudi oddelek za zgodovino, na katerem je bil tedaj še aktiven tudi edini akademik z mariborske univerze. Žal to ni bilo prvič in ker se za lastne profesorje ni zmenil, je pod egido rektorata izšlo že nekaj publikacij, ki mariborski univerzi niso v čast.

Zgodovinska srenja je bila torej bolj slabo zastopana, pa vendar je bila sicer predstavljena tematika zelo raznolika, dokaj zanimiva in opozorjeni smo bili na nekaj vidikov, ki so bili doslej zapostavljeni. Zgodovinar Lojze Penič, ki se je z Maistrom ukvarjal že v svoji diplomski nalogi, je prispeval članek o pripravah na prevrat v letu 1918. Povsem nov je prispevek zgodovinarke Vilme Brodnik, ki je govorila o borbi generala Maistra za severno mejo v luči sodobnega izobraževanja in v katerem je dala jasno sliko, koliko so bili boji za severno mejo obravnavani v učnih načrtih in učbenikih od let 1919 do 2002. Zanimivo in poučno za vpogled v šolsko in še kakšno politiko. Zgodovinar je tudi Marjan Toš, ki je prispeval članek o spominskih prireditvah na Zavrhu v Slovenskih goricah in to od postavitve prvega razglednega stolpa in odkritja spominske plošče leta 1963 do proslave leta 2001. Soliden prispevek za krajevno zgodovino in k temu, da se ne pozabi dejavnost zunaj metropol. V glavnem referatu je Bruno Hartman orisal generala Maistra kot častnika in osebnost. Glede na njegovo znanstveno reputacijo je škoda, da ima Felixa Ermacoro (1923-1995) za zgodovinarja, saj je bil pač eden najuglednejših sodobnih avstrijskih pravnikov, bil je tudi politik, mednarodno se je zlasti uveljavil kot ekspert OZN za človekove pravice in bil direktor dunajskega inštituta za človekove pravice. Tudi knjiga Ermacore, ki jo Hartman citira, je napisana bolj iz pravnega vidika. Napak v imenih je v tej knjigi še več in pri bolj znanih ljudeh n. pr. Nikola Pašić, Alcide de Gasperi kot je pa Maister. Res je generala postavil v narekovaje, vendar pa na strani 41 piše o prejšnjem c. kr. majorju in kasnejšem generalu brez narekovajev. Bolj sporna se mi zdi slika na isti strani, za katero dvomim, če res predstavlja generala Maistra. Knjiga Felixa Ermacore *Die unbewältigte Friede, St. Germain und die Folgen 1919-1989* je posvečena predvsem izgubi južne Tirolske in Sudetov, ob tem pa tudi ozemlja, ki je pripadlo novonastali kraljevini Jugoslaviji in o Slovencih ne piše ravno s simpatijami. Kljub vsemu pa je le treba reči, da vsi avstrijski pisci, ki se ukvarjajo s to problematiko, niso tendenciozni in da je izšla že vrsta razprav avstrijskih historikov, ki o dogajanju na naši severni meji in tudi o osebnosti generala Maistra pišejo zelo trezno (n. pr. Staudinger, Suppan), vendar pa v slovenskih razpravah niso citirani.

Lojze Ude je v svojem prispevku predstavil Maistrove vojaške akcije v luči mednarodnega prava. Zdi pa se, da sklepi še niso dokončni. Anton Bebler je pronicljiv vojaški analitik in tako tudi ocenjuje

delovanje Maistra pri vzporejanju z vojaško osamosvojitvijo Slovencev. Šef slovenskega generalštaba Ladislav Lipič pa je skušal napraviti primerjavo med vojno za severno mejo 1918/19 in vojno za Slovenijo leta 1991, in sicer z izrazito vojaškega vidika. Kot zgodovinarju se mi zdi primerjava z različnih vidikov tvegana. Ni povsem jasno, zakaj je bil na ta simpozij uvrščen referat tedanjega ministra Lojzeta Marinška, ki govori o življenjski poti Lojzeta Udeta, je pa v njem nekaj novih biografskih drobcev. Sergej Vrišer je kot vedno prispeval temeljit in zanimiv referat o upodobitvah Rudolfa Maistra. Zanimiva so tudi vprašanja, ki jih je kot teze postavil Milan Ljubič, avtor številnih dokumentarnih filmov o zgodovinskih osebnostih, tudi o Maistru.

Društvo General Maister je s simpozijem in natisom opravilo koristno dejanje, za širšo publiko bodo prispevki koristni in uporabni. Moje pripombe so namenjene bolj organizatorjem z željo, da bi se bodočih simpozijev lotevali bolj premišljeno in kritično.

Franc Rozman

Zbornik Janka Pleterskega. Ur. Oto Luthar, Jurij Perovšek. Ljubljana : ZRC SAZU, 2003. 666 strani.

Od srede leta 2003 so knjižne police zgodovinarjev, pa tudi ostalih bralcev, verjetno zaznavno težje. Na njih se je bržkone našlo mesto za obsežen Zbornik Janka Pleterskega, ki ga je v počastitev osemdesetletnice akademika prof. dr. Janka Pleterskega izdal Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti. S tem podvigom založnik, kakor sta v uvodu poudarila oba urednika, nadaljuje serijo zbornikov, posvečenih slovenskim zgodovinarjem, članom SAZU, ob njihovem osemdesetem jubileju. Podobno kot prejšnje zbornike tudi pričujočega odlikuje številnost kvalitetnih piscev in širok diapazon obravnavanih tem. Oseminštirideset avtorjev iz sedmih držav je spisalo 45 razprav, ki segajo od srednjeveškega Dubrovnika in razsvetljskega Trogira do Slovenije in Avstrije aktualnega časa. Kljub vsej pestrosti in raznolikosti prispevkov pa zborniku nikakor ni moč očitati, da je nekakšna kaotična zbirka del uglednih imen. Urednika, Jurij Perovšek in Oto Luthar, sta namreč vse zapise uspešno razvrstila v osem vsebinskih sklopov in tako knjigo kronološko in problemsko povežala v smiselno celoto.

V prvem sklopu knjige, ki je seveda namenjen predstavitvi jubilaranta, je Vida Deželak Barič posrečeno in neposredno orisala življenjsko in poklicno pot prof. Pleterskega. Pri tem velja poudariti, da avtorica ni spisala gesla za biografski leksikon, ni naštel zgoj pomembnih poklicno-profesionalnih mejnikov v njegovem življenju, temveč je ubesedila zanimivo zgodovino (tudi vsakdanjega) življenja. Bralcu tako ne ostanejo prikriti mladost prof. Pleterskega, njegov pohodniški duh, kot tudi ne njegovo obnašanje za katedrom Oddelka za zgodovino Filozofske fakultete. Poleg omenjenega je nadvse izčrpno orisan jubilarantov znanstveni opus. Na opisan prvi članek se navezuje obsežna bibliografija Janka Pleterskega, ki jo je pripravila Nataša Stergar.

Drugi vsebinski sklop obsega razprave iz obdobja južnoslovanske zgodovine do 19. stoletja. Tako najprej Ignacij Voje predstavi delo Gregorja Čremošnika v Dubrovniškem arhivu, nato pa troje avtorjev, Darko Darovec, Dean Krmac in Eva Podovšovnik, razčleni demografsko podobo Kopra v 16. stoletju. Zgodnje južnoslovanski vsebinski blok zaključí pregled zgodovine Makedonije in Makedoncev od naselitve Slovanov do samostojne makedonske države izpod peresa Matjaža Klemenčiča.

Naslednji sklop razprav je sicer časovno ožji kot prejšnji, vendar predstavlja po svojem obsegu najširši del zbornika. V njem obravnavajo najraznovrstnejšo problematiko iz časa dolgega devetnajstega stoletja Josip Vrandečić v svojem prispevku o polemiki v zvezi z »Dalmatinsko republiko« v trogirskem razsvetljskem krogu, Petar Korunić v zgodovinsko-teoretskem pogledu na hrvaško družbo in nacionalne programe za časa marčne revolucije in Janez Cvirn v razpravi o razvoju društev na Štajerskem. Ob navedenih so se istemu časovnemu okviru posvetili še Teodor Domej, ki analizira šolsko problematiko na Koroškem, Vasilij Melik s člankom o slovenskih državnozbornih poslancih in Zvonko Bergant z razpravo o veri in narodnosti pri Tavčarju in Šušteršiču. Latinka Perović je prispevala zanimiv članek o Milanu Piroćancu in Srbiji tistega časa, Rok Stergar je popisal neobstoječi dvoboj Ivana